

KOMISIJOS PRANEŠIMAS

Rekomendacinis dokumentas dėl išimčių pagal Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES su pakeitimais, padarytais Direktyva 2014/52/ES) 1 straipsnio 3 dalį ir 2 straipsnio 4 ir 5 dalis taikymo

(2019/C 386/05)

Turinys

Puslapis

1. Įvadas	12
2. Gynyba arba atsakas į civilines avarijas. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 1 straipsnio 3 dalis	13
3. Išimtiniai atvejai. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 4 dalis	14
Direktyvos nuostatos	15
Perkėlimas į nacionalinę teisę	15
Išimtinių atvejų reikšmė	15
Konfidencialumo apribojimai	16
Direktyvos tikslų įgyvendinimas	17
Galimybės atlikti kitų formų vertinimą svarstymas ir visuomenės įtraukimas	17
Pareiga informuoti Komisiją	18
4. Teisės aktai. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 5 dalis	18
Nacionalinės teisės aktu priimamų projektų nustatymas	19
Nacionalinės teisės aktu priimamų projektų teisminė priežiūra	19
5. Pagrindinių aspektų santrauka	20

1. Įvadas

- 1.1. Šiame dokumente pateikiama atnaujinta informacija apie Direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo su pakeitimais, padarytais Direktyva 2014/52/ES (toliau – Poveikio aplinkai vertinimo direktyva), 1 straipsnio 3 dalies ir 2 straipsnio 4 ir 5 dalių taikymą. Šiuose straipsniuose numatytos Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos taikymo išimtys. Šis rekomendacinis dokumentas apima ankstesnį Komisijos dokumentą „Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 3 dalies taikymo aiškinimas“ ir, kur reikia, jį atnaujina.
- 1.2. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 1 straipsnio 3 dalyje numatyta galimybė jos netaikyti projektams ar projektų dalims, kurių vienintelis tikslas yra gynyba arba atsakas į civilines avarijas. Jeigu tenkinamos šios nuostatos sąlygos, valstybėms narėms nereikia taikyti šios direktyvos.

- 1.3. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 4 dalyje nustatyta, jog su sąlyga, kad įgyvendinami šios direktyvos tikslai, valstybės narės gali išimtiniais atvejais netaikyti tos direktyvos nuostatų konkrečioms projektams, jei tų nuostatų taikymas prieštarautų projekto tikslui. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvoje nurodoma, kokias procedūras turi atlikti valstybės narės ir Komisija, kai taikoma 2 straipsnio 4 dalyje numatyta poveikio aplinkai vertinimo išimtis. Tačiau direktyvoje nenurodoma, kaip turėtų būti aiškinamas terminas „išimtiniai atvejai“, o patirtis rodo, kad gali kilti abejonių, kada galima teisėtai taikyti šio straipsnio nuostatas. Kai taikoma ši išimtis, turi būti tenkinamos kitos sąlygos (nedarant poveikio 7 straipsniui ir taikant būtiną sąlygą, kad būtų įgyvendinami direktyvos tikslai).
- 1.4. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 5 dalyje nurodoma galimybė netaikyti projektui nuostatų dėl viešų konsultacijų, kai šis projektas priimamas konkrečiu nacionalinės teisės aktu. Kaip ir taikant išimtis pagal 2 straipsnio 4 dalį, taikant šią išimtį irgi turi būti tenkinamos kitos sąlygos (nedarant poveikio 7 straipsniui ir taikant būtiną sąlygą, kad būtų įgyvendinami direktyvos tikslai).
- 1.5. Šiuo pranešimu siekiama padėti nacionalinėms valdžios institucijoms taikyti Poveikio aplinkai vertinimo direktyvą. Autoritetingai aiškinti ES teisę yra kompetentingas tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT).
- 1.6. Kad galėtų pasinaudoti šiomis išimtimis, valstybės narės turi visiškai perkelti atitinkamas direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę.

2. Gynyba arba atsakas į civilines avarijas. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 1 straipsnio 3 dalis

Direktyvos 2011/92/ES su pakeitimais, padarytais Direktyva 2014/52/ES, 1 straipsnio 3 dalis

1 straipsnio 3 dalis. Valstybės narės gali, atsižvelgdamos į kiekvieną konkretų atvejį ir jei tai numatyta nacionalinės teisės aktuose, nuspręsti netaikyti šios direktyvos projektams arba projektų dalims, kurių vienintelis tikslas – gynyba, arba projektams, kurių vienintelis tikslas – atsakas į civilines avarijas, jei jos mano, kad toks taikymas turėtų neigiamą poveikį siekiant tų tikslų.

* Pabrauktas tekstas rodo Direktyva 2014/52/ES padarytus pakeitimus.

- 2.1. Direktyvos 1 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad valstybėms narėms leidžiama netaikyti projektams ar projektų dalims šios direktyvos ir todėl netaikyti projektams ar jų dalims poveikio aplinkai vertinimo. Ši išimtis taikoma tik projektams ar projektų dalims, kurių vienintelis tikslas yra gynyba arba atsakas į civilines avarijas. Valstybė narė, taikanti šią išimtį, turi įrodyti, kad Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos taikymas turėtų neigiamą poveikį siekiant tų tikslų.
- 2.2. Taikyti išimtį siekiant užtikrinti **gynybą** buvo leidžiama jau ankstesnėse Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos redakcijose (Direktyvoje 85/337/EB, kuri kodifikuota Direktyva 2011/92/ES). Direktyvoje 2014/52/ES patikslinta, kad valstybė narė gali taikyti išimtį tik jei vienintelis projekto tikslas yra gynyba. Šiuo apribojimu siekiama išvengti su aiškinimu susijusių problemų (mišraus pobūdžio projektams direktyva tebetaikoma ⁽¹⁾) ir užtikrinti suderintą išimties įgyvendinimą. Terminas „gynyba“ apima projektus, susijusius su sąjungininkų karinių pajėgų veikla valstybių karių teritorijoje, vykdan tarptautinius įsipareigojimus (žr. Direktyvos 2014/52/ES 19 konstatuojamąją dalį).

⁽¹⁾ ESTT yra nustatęs, kad Direktyvos 85/337/EB 1 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad oro uostui, kurį galima tuo pačiu metu naudoti ir civiliniams, ir kariniams tikslams, tačiau kurio pagrindinė paskirtis yra komercinė, direktyva turi būti taikoma (Sprendimo WWF ir kt., C-435/97, 65–67 punktai).

- 2.3. 1 straipsnio 3 dalies taikymo sritis buvo išplėsta į ją įtraukiant atsaką į civilines avarijas ^(?). Šis pakeitimas buvo pagrįstas įgyvendinimo patirtimi, bet juo taip pat buvo siekiama suderinti Poveikio aplinkai vertinimo direktyvą su Direktyva 2001/42/EB ⁽³⁾ dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (Strateginio poveikio aplinkai vertinimo direktyva). Kaip ir gynybos atveju, atitinkama valstybė narė gali projektui netaikyti direktyvos 1 straipsnio 3 dalies tik tuo atveju, jei vienintelis to projekto tikslas yra atsakas į civilines avarijas.
- 2.4. Pagal Direktyvos 2011/92/EB 2 straipsnio 4 dalį valstybės narės galėdavo išimtiniais atvejais taikyti išimtis projektams, susijusiems su civilinėmis avarijomis. Šios galimybės perkėlimas į 1 straipsnio 3 dalį reiškia, kad jeigu projektas atitinka 1 straipsnio 3 dalies sąlygas, valstybės narės nebereikia vykdyti pranešimo procedūros ar įgyvendinti Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos tikslų.
- 2.5. Tačiau nusistovėjusi ESTT praktika, susijusi su išimtimis, rodo, kad šią nuostatą reikėtų aiškinti ribojamai. Byloje *Bolzano, C-435/97*, Teismas dėl Direktyvos 85/337/EB 1 straipsnio 4 dalies (nacionalinė gynyba) pasisakė taip: „Dėl tokios išimties taikymo atsiranda direktyvoje nustatytos bendrosios taisyklės, pagal kurią poveikis aplinkai turi būti vertinamas iš anksto, taikymo išimtis ir todėl ji turi būti aiškinama ribojamai.“
- 2.6. Todėl išimtis taikoma tik tiems projektams, kurie skirti tik reaguoti į civilines avarijas, bet ne tiems, kuriais nustatomos priemonės, skirtos civilinių avarijų prevencijai. Apskritai ši išimtis turėtų būti pateisinama tik tada, kai avarijos, su kuria susijęs projektas, nebuvo galima anksčiau numatyti arba, jeigu ją buvo galima numatyti, projekto nebuvo galima anksčiau vykdyti. Pavyzdžiui, potvynių prevencijos projektas galėtų būti laikomas pakankamai skubia priemone galimai avarijai šalinti, kad būtų leidžiama taikyti išimtį, tik tuo atveju, jei jo nebuvo galima vykdyti anksčiau. Tačiau jei potvynis įvyko toje pačioje vietoje keletą kartų ir projektas yra pavėluota priemonė, kurios imamasi siekiant atitolinti galimą būsimą avariją, tada tikėtina, kad išimtis nebus pagrįsta. Kita vertus, galėtų būti avarijų, įskaitant kai kurias gaivalines nelaimes, kurias buvo galima numatyti, bet jų nebuvo galima išvengti, todėl projektams, susijusiems su tokiomis nelaimėmis (pavyzdžiui, skubūs ar neatidėliotini rekonstrukcijos darbai arba darbai siekiant išvengti tolesnės žalos), išimtis gali būti taikoma.
- 2.7. Komisija yra parengusi ESTT pagrindinių sprendimų šioje srityje rinkinį, kad juo galėtų naudotis valstybių narių valdžios institucijos ⁽⁴⁾.

3. Išimtiniai atvejai. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 4 dalis

Direktyvos 2011/92/ES su pakeitimais, padarytais Direktyva 2014/52/ES, 2 straipsnio 4 dalis

Nedarant poveikio 7 straipsniui, valstybės narės gali išimtiniais atvejais netaikyti šios direktyvos nuostatų konkreitiems projektams, kai tų nuostatų taikymas lemtų neigiamą poveikį projekto tikslui, su sąlyga, kad įgyvendinami šios direktyvos tikslai.

^(?) Terminas „civilinė avarija“ buvo įtrauktas į Direktyvą 2014/52/ES remiantis įgyvendinimo patirtimi. Ši patirtis parodė, kad projektų, kurių vienintelis tikslas yra atsakas į civilines avarijas, atveju Direktyvos 2011/92/ES laikymasis galėtų sukelti neigiamą poveikį, be kita ko, aplinkai. Direktyvoje terminas „civilinė avarija“ neapibrėžiamas. Kai kurių įvykių, galinčių sukelti civilinę avariją, pavyzdžių pateikta Komisijos tarnybų darbiname dokumente „Gamtinių ir žmogaus sukeltų nelaimių ir jų rizikos, kurių gali kilti Europos Sąjungoje, apžvalga“. Jie apima potvynius, žemės drebėjimus ir pramonines avarijas.
https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/swd_2017_176_overview_of_risks_2.pdf

⁽³⁾ Strateginio poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 3 straipsnio 8 dalyje nurodyta išimtis, taikoma planams ir programoms, kurių vienintelis tikslas yra užtikrinti veiksmus civilinių avarijų atveju. Nors su Poveikio aplinkai vertinimo direktyva ir Strateginio poveikio aplinkai vertinimo direktyva susijęs kontekstas skiriasi, tarp jų yra bendra tai, kad pastaroji direktyva taikoma pagrindinių sektorių planams ir programoms, kuriomis remiantis duodamas sutikimas dėl planuojamos veiklos pagal projektus, kuriems taikoma Poveikio aplinkai vertinimo direktyva.

⁽⁴⁾ ES Teisingumo Teismo sprendimai, http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_rulings_web.pdf, p. 26.

Tokiu atveju valstybės narės:

- a) apsvarsto, ar būtų tinkama kita vertinimo forma;
- b) supažindina suinteresuotą visuomenę su informacija, gauta naudojant kitas a punkte nurodytas vertinimo formas, informacija apie sprendimu suteiktą išimtį – procedūros netaikymą ir netaikymo motyvus;
- c) prieš duodamas sutikimą, informuoja Komisiją apie priežastis, pateisinančias padarytą išimtį, ir, kur taikoma, pateikia jai informaciją, kurią gavo tos valstybės gyventojai.

Komisija nedelsiant išsiunčia gautus dokumentus kitoms valstybėms narėms.

Komisija kasmet atsiskaito Europos Parlamentui ir Tarybai apie šios dalies taikymą.

* *Pabrauktas tekstas rodo Direktyva 2014/52/ES padarytus pakeitimus.*

Direktyvos nuostatos

- 3.1. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 4 dalyje (buvusi Direktyvos 85/337/EB 2 straipsnio 3 dalis) numatyta galimybė valstybėms narėms išimtiniais atvejais netaikyti konkrečioms projektams direktyvos reikalavimų ir tokiais atvejais naudoti kitą vertinimo formą. Todėl tokia išimtis būtų taikoma kiekvienam konkrečiam atvejui ir jos nebūtų galima taikyti, pavyzdžiui, visai projektų kategorijai. Šioje dalyje nurodyti procedūriniai veiksmai, kuriuos būtina atlikti, kai taikoma išimtis. Joje taip pat nustatytas reikalavimas, kad Komisija kiekvienais metais praneštų Europos Parlamentui ir Tarybai, kaip taikoma ši nuostata. 2 straipsnio 3 dalis buvo nežymiai pakeista Direktyva 97/11/EB, į šią dalį įtraukiant žodžius „nepažeisdamos 7 straipsnio“ (tarpvalstybinės nuostatos), o 2 straipsnio 3 dalies c punkte – žodžius „kai reikia“ pakeičiant žodžiais „kur taikoma“. Be to, ji buvo iš dalies pakeista Direktyva 2003/35/EB, kad būtų galima įtraukti Orhuso konvencijos nuostatas dėl viešo dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismą; šie pakeitimai įsigaliojo 2005 m. birželio 25 d. Svarbiausias šio pakeitimo rezultatas – valstybių narių veiksmų laisvės sprendžiant, ar suteikti visuomenei galimybę susipažinti su informacija apie kitas vertinimo formas, panaikinimas. Direktyvoje 2014/52/ES nustatyti du nauji reikalavimai dėl 2 straipsnio 4 dalies taikymo: išimtį galima taikyti tada, „kai tų nuostatų [Direktyvos nuostatų] taikymas lemtų neigiamą poveikį projekto tikslui“ ir „su sąlyga, kad įgyvendinami šios direktyvos tikslai“.

Perkėlimas į nacionalinę teisę

- 3.2. 2 straipsnio 4 dalyje valstybėms narėms užtikrinama galimybė perkelti nuostatą į nacionalinę teisę. Kai naudojama šia galimybe, teisės aktų, kuriais direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, formuluotės, siekiant teisinio tikrumo, turėtų būti kuo panašesnės į direktyvos formuluotes, kad būtų išvengta nukrypimo nuo jos sąlygų.

Išimtinių atvejų reikšmė

- 3.3. Ankstesnėse Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos redakcijose 2 straipsnio 4 dalyje nebuvo apibrėžtas terminas „išimtiniai atvejai“ ir nepateikta atvejų, kuriems galėtų būti taikoma išimtis, pavyzdžių.
- 3.4. ESTT pozicija yra tokia: „Bendrijos teisės nuostatos, kurioje nėra jokios aiškios nuorodos į valstybių narių teisę siekiant nustatyti jos esmę ir taikymo sritį, turinys paprastai turi būti aiškinamas savarankiškai ir vienodai visoje Bendrijoje, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamo teisės aktu siekiamą tikslą“ (žr. Sprendimo *Delena Wells*, C-201/02, 37 punktą).
- 3.5. ESTT terminą „išimtiniai atvejai“ aiškina siaurai ir tokio požiūrio laikosi išimčių pagal Direktyvos 85/337/EB 1 straipsnio 4 dalį (nacionalinė gynyba) ir 1 straipsnio 5 dalį (projektai, priimti konkrečiu nacionalinės teisės aktu) atžvilgiu. Byloje *Linster* priimtame sprendime (C-287/98, 49 punktą) Teismas konstatavo, kad „direktyvos 1 straipsnio 5 dalis turi būti aiškinama atsižvelgiant į direktyvos tikslus ir į tai, kad, kadangi šia nuostata ribojama direktyvos taikymo sritis, ji turi būti aiškinama siaurai“. Iš Direktyvos 2014/52/ES formuluočių yra aišku, kad

2 straipsnio 4 dalyje nustatyta išimtis neturėtų būti pateisinama vien tuo, kad kuris nors atvejis gali būti laikomas išimtinu. Kai veiksniai, pagal kuriuos atvejis laikomas išimtinu, netrukdo visiškai taikyti direktyvą, taikyti išimtį būtų nepagrįsta. Kitaip tariant, išimtis turi būti susijusi su negalėjimu įvykdyti visų direktyvos reikalavimų, nekelti pavojaus projekto tikslui.

- 3.6. Neseniai byloje *Doel* priimtame sprendime (C-411/17, 97 ir 101 punktai) ESTT nurodė, kad būtinybė užtikrinti elektros energijos tiekimą galėtų būti kvalifikuojama kaip išimtinis atvejis. ESTT teigimu, pagal 2 straipsnio 4 dalį reikalaujama, kad valstybė narė įrodytų, jog grėsmė tokiam tiekimo saugumui yra pagrįstai tikėtina ⁽⁵⁾ ir kad numatytas projektas yra pakankamai skubus, kad būtų galima pateisinti tai, kad vertinimas neatliekamas. Be to, Komisija, remdamasi savo patirtimi, susijusia su pranešimais dėl išimties pagal 2 straipsnio 4 dalį, gali pateikti situacijų, kurios būtų laikomos „išimtiniais atvejais“, pavyzdžių. 2014–2017 m. Europos Komisija gavo kelis pranešimus, kurie priklausė išimtinių atvejų kategorijai. Nors dauguma iš jų buvo atsako į civilines avarijas atvejai, kurių atžvilgiu pagal Direktyvos 2014/52/ES 2 straipsnio 4 dalį nereikia vykdyti pranešimo procedūros, kai kurių išimtinių pobūdis buvo susijęs su kitomis priežastimis nei atsakas į civilines avarijas.
- 3.7. 2014–2017 m. išimtis pagal 2 straipsnio 4 dalį, susijusią su išimtiniais atvejais, buvo taikyta tris kartus. Vienu atveju buvo kilęs poreikis užtikrinti dujų tiekimą, kitu – projektas buvo reikalingas strateginiam interesui dėl atsinaujinančiųjų energijos išteklių patenkinti, o trečiu atveju projektas buvo įgyvendinamas siekiant įvykdyti valdžios institucijų priimtus aukšto lygio politinius išpareigojimus diegti pasitikėjimą tarp bendruomenių vykdamas platesnio pobūdžio susitaikymo derybas. Visais šiais atvejais projektą įgyvendinti reikėjo taip skubiai, kad jo nevykdymas būtų pažeidęs viešąjį interesą ir būtų kėlęs grėsmę politiniam, administraciniam ir ekonominiam stabilumui ir saugumui. Susidarius tokiai padėčiai, yra galimybė – nors ir nedidelė – taikyti šią išimtį su sąlyga, kad tenkinamos visos sąlygos.
- 3.8. Kaip nurodyta pirmiau, išimtinio atvejo aplinkybės turi būti tokios, kad dėl jų nebūtų įmanoma ar galima laikytis visų direktyvos reikalavimų ir jų laikymasis trukdytų siekti projekto tikslo. Pavyzdžiui, planuojamą veiklą reikėtų patvirtinti ir baigti taip greitai, kad iki priimant sprendimą ją vykdyti neužtektų laiko paruošti visą informaciją apie poveikį aplinkai, kurios reikalaujama pagal 5 straipsnio 1 dalį, arba surengti viešas konsultacijas. Pagal direktyvos 2 straipsnio 4 dalį nukrypti nuo 7 straipsnio nuostatų dėl tarpvalstybinių konsultacijų negalima net ir išimtiniais atvejais ⁽⁶⁾.

Konfidencialumo apribojimai

- 3.9. Gali būti tam tikrų aplinkybių, kai informacijos apie poveikį aplinkai atskleidimas prieštarautų viešajam interesui arba net galėtų pažeisti interesus, kuriuos siekiama apsaugoti Poveikio aplinkai vertinimo direktyva. Pavyzdžiui, kai, atsižvelgiant į poreikį apsaugoti buveinę, reikalaujama išsaugoti jos vietą paslapyje. Tokie atvejai reglamentuojami 10 straipsnyje. Jame teigiama, kad direktyvos nuostatos neturi įtakos kompetentingų institucijų pareigai „laikytis nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų bei priimtose teisinės praktikos, susijusios su komercinių ir gamybinių paslaptį saugojimu, įskaitant intelektinę nuosavybę, bei su visuomenės interesų apsauga, apribojimų“. Tai susiję su priemonėmis, pavyzdžiui, kuriomis įgyvendinama Direktyva 2003/4/EB ⁽⁷⁾ dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką. Pagal jos 4 straipsnį valstybėms narėms leidžiama atmesti prašymą pateikti informaciją apie aplinką, jei informacijos atskleidimas, be kita ko, neigiamai paveiktų „aplinkos, su kuria tokia informacija susijusi, apsaugą, pavyzdžiui, retų rūšių buvimo vietą“. Toliau pabrėžiama, kad kiekvienu konkrečiu atveju informacijos atskleidimo visuomenei interesus turi būti palygintas su atsisakymo ją pateikti interesu. Tais atvejais, kai, remiantis Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 10 straipsnio ir Direktyvos 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką 4 straipsnio bendru poveikiu, informacijos apie aplinką galima neskelbti, išimties pagal 4 straipsnio 2 dalį taikyti nereikėtų.

⁽⁵⁾ Žr. Teismo sprendimo byloje C-411/17 101 punktą.

⁽⁶⁾ Žr. Teismo sprendimo byloje C-411/17 101 punktą.

⁽⁷⁾ 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1558533359746&uri=CELEX:32003L0004>.

Direktyvos tikslų įgyvendinimas

- 3.10. Kaip nurodyta 1.4 ir 3.1 punktuose, viena iš išimčių pagal 2 straipsnio 4 dalį taikymo sąlygų yra tai, kad valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų įgyvendinti Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos tikslai. Todėl valstybėms narėms leidžiama veikti savo nuožiūra ir konkretiems projektams netaikyti Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos nuostatų. Toks lankstumas neturi kelti grėsmės pagrindiniam tikslui, nurodytam Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje.
- 3.11. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos pagrindinis tikslas, kaip nurodyta 2 straipsnio 1 dalyje, yra toks: prieš duodant sutikimą dėl planuojamos veiklos, turėtų būti reikalaujama, kad, kiek tai susiję su projektais, galinčiais turėti reikšmingą poveikį aplinkai, būtų gautas sutikimas dėl planuojamos veiklos ir įvertintas jų poveikis. Tai apima procesą, grindžiamą būtiniausiais reikalavimais, kuriuos reikia įvykdyti, kad šis tikslas būtų pasiektas. Šie reikalavimai yra tokie: parengti aplinkosaugos ataskaitą, teikti informaciją, vykdyti konsultacijas, įvertinti poveikio aplinkai vertinimo rezultatus, teikti informaciją apie sprendimą, priimtą atlikus vertinimą, ir užtikrinti teisę kreiptis į teismą. Kadangi esama išimtinių atvejų, kuriais negalima įvykdyti pirmiau išsamiai apibūdintų būtiniausių reikalavimų pagal 2 straipsnio 4 dalį, valstybės narės, svarstydamos galimybę atlikti kitos formos vertinimą, turi įvykdyti 2 straipsnio 4 dalies a–c punktuose nurodytas sąlygas. Be to, jos turėtų nuolat informuoti visuomenę ir Komisiją, siekdamos užtikrinti, kad būtų laikomasi 2 straipsnio 1 dalyje nurodyto pagrindinio tikslo. Kaip byloje *Doel* priimtame sprendime (C-411/17, 99 punktą) yra patvirtinęs Teismas, šios [sąlygos] yra ne vien formalumai, o sąlygos, kuriomis užtikrinama, kad kuo geriau būtų pasiekti Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos tikslai.

Galimybės atlikti kitų formų vertinimą svarstymas ir visuomenės įtraukimas

- 3.12. Valstybė narė, taikanti 2 straipsnio 4 dalyje nustatytą išimtį, turi apsvarstyti, ar tikslinga atlikti kitos formos vertinimą. Kaip paaiškinta pirmiau, sprendžiant, ar tinkama atlikti kitos formos vertinimą, reikia atsižvelgti į direktyvos tikslus. Kai galima atlikti ir kitos formos vertinimą ir tai laikoma tinkama, gauta informacija turi būti prieinama suinteresuotajai visuomenei ir ši visuomenė turi būti informuojama apie sprendimą suteikti išimtį ir šios išimties suteikimo priežastis. Atsižvelgiant į panašumą į Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę tokiu pat būdu pateikti informaciją apie aplinką, gautą atlikus kitą vertinimą. Tačiau šios nuostatos taikymas nedaro poveikio pareigai atlikti vertinimą pagal kitas direktyvas (pvz., Buveinių direktyvos ⁽⁸⁾ 6 straipsnio 3 ir 4 dalis arba Vandens pagrindų direktyvos ⁽⁹⁾ 4 straipsnio 7 dalį).
- 3.13. Vertinimas gali būti atliekamas įvairiomis formomis. Pavyzdžiui, kai projektai susideda iš kelių etapų, gali būti tinkama atlikti dalinį poveikio aplinkai vertinimą, apimančią tik kelis jų etapus. Jei pirmame etape dėl projekto skubos gali būti neįmanoma įvykdyti poveikio aplinkai vertinimo reikalavimų, tai gali būti visiškai įmanoma vėlesniuose etapuose. Taip būtų proporcingai reaguojama į išimtinį atvejį, užtikrinant, kad būtų kuo labiau laikomasi direktyvos reikalavimų.
- 3.14. Dalinis poveikio aplinkai vertinimas galėtų būti tinkamas tais atvejais, kai, pavyzdžiui, į poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą dėl išimtinių aplinkybių negalima įtraukti visų direktyvos IV priedo elementų. Tokiu atveju gali būti, kad iš pradžių bus galima pateikti tik kai kuriuos duomenis, reikalingus norint nustatyti ir įvertinti tikėtiną pagrindinį projekto poveikį aplinkai (pavyzdžiui, tais atvejais, kai siekiant nustatyti, ar galimai yra saugomų rūšių, tyrimams reikėtų mažiausiai vienu metų, tačiau dėl įrodyto projekto skubumo reikia, kad darbai būtų pradėti per trumpesnę laikotarpį). Kitas pavyzdys – atsiranda skubus ir netikėtas poreikis pašalinti pavojingas atliekas ir reikia greitai nustatyti tinkamiausią sąvartyno vietą iš daugelio galimų sąvartynų, tačiau nėra pakankamai laiko atlikti išsamų kiekvienos šių vietų įvertinimą. Nors poveikio aplinkai vertinimas turi būti atliekamas kuo išsamiau, tokiu atveju kiekvienoje vietoje gali būti tikslinga įvertinti aktualiausius poveikio aplinkai aspektus (pvz., poveikį požeminiam vandeniui).

⁽⁸⁾ OL L 206, 1992 7 22, p. 7.

⁽⁹⁾ OL L 327, 2000 12 22, p. 1.

Pareiga informuoti Komisiją

- 3.15. 2 straipsnio 4 dalies c punkte reikalaujama, kad išimtį taikanti valstybė narė prieš duodama projektui sutikimą informuotų Komisiją. Komisijai reikia nurodyti išimtį pateisinančias priežastis ir, kai taikoma, visuomenei pateikiamą informaciją.
- 3.16. Atsižvelgiant į tai, kad išimtis dažnai taikoma tais atvejais, kai reikia nedelsiant imtis veiksmų, valstybėms narėms rekomenduojama nustatyti vidaus procedūras, galimai panaudojant standartines formas, kad būtų užtikrinta, kad bus laikomasi šio pranešimo reikalavimo. Informuojant apie išimtį pateisinančias priežastis, turėtų būti nurodoma ne tik kodėl padėtis laikoma išimtinė arba skubia, bet ir kodėl neįmanoma įvykdyti Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos reikalavimų. Kadangi šią informaciją reikia nusiųsti Komisijai prieš duodant projektui sutikimą, valstybės narės turi veikti skubiai. Rekomenduojama Komisijai siųsti ne tik oficialų raštą, bet ir elektroninį pranešimą.
- 3.17. Rekomenduojama, kad valstybė narė, atsižvelgdama į atitinkamą Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos priedą, nurodytų projekto, kuriam taikoma išimtis, tipą.
- 3.18. Pagal 2 straipsnio 4 dalies c punkto reikalavimą Komisija turi persiųsti gautus dokumentus kitoms valstybėms narėms. Nėra konkrečios nuostatos, kad kita valstybė narė galėtų teikti dėl jų pastabas. Praktikoje Komisija elektroniniu paštu informuoja Poveikio aplinkai vertinimo grupės arba Strateginio poveikio aplinkai vertinimo grupės nacionalinius ekspertus ir praneša Europos Sąjungos valstybių narių nuolatinėms atstovybėms.

4. Teisės aktai. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 5 dalis

Direktyvos 2011/92/ES su pakeitimais, padarytais Direktyva 2014/52/ES, 2 straipsnio 5 dalis

Nedarant poveikio 7 straipsniui, tais atvejais, kai projektas priimamas konkrečiais nacionalinės teisės aktais, valstybės narės gali išimtiniais atvejais netaikyti nuostatų dėl viešųjų konsultacijų, nustatytų šioje direktyvoje, su sąlyga, kad įgyvendinami šios direktyvos tikslai.

Valstybės narės informuoja Komisiją apie visus pirmoje pastraipoje nurodytos išimties taikymo atvejus kas dvejus metus nuo 2017 m. gegužės 16 d.

* *Naujas straipsnis, įtrauktas į Direktyvą 2014/52/ES.*

- 4.1. Pagal šį straipsnį valstybės narės gali netaikyti projektams Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos nuostatų dėl viešų konsultacijų, jei šie projektai bus priimti konkrečiu nacionalinės teisės aktu ir jei vykdant nacionalinę teisėkūros procedūrą bus įgyvendinti šios direktyvos tikslai. Ši išimtis pateisinama tuo, kad su viešomis konsultacijomis susiję tikslai pasiekiami teisėkūros proceso metu (žr. Direktyvos 2014/52/ES 24 konstatuojamąją dalį). Ši išimtis nedaro poveikio valstybės narės pareigai prireikus numatyti tarpvalstybines konsultacijas pagal 7 straipsnį. Valstybės narės, pasinaudojančios 2 straipsnio 5 dalies nuostatomis, turi informuoti Komisiją apie visus išimties taikymo atvejus kas dvejus metus nuo 2017 m. gegužės 16 d.
- 4.2. Nuostata dėl išimties projektams, priimtiems nacionalinės teisės aktais, anksčiau buvo taikoma pagal Direktyvos 2011/92/ES 1 straipsnio 4 dalį (atitinkamai pagal Direktyvos 85/337/EB 1 straipsnio 5 dalį). Ši pareiga buvo bendro pobūdžio ir, ja vadovaujantis, tokiems projektams buvo galima visiškai netaikyti direktyvos. Pagal Poveikio aplinkai vertinimo direktyvą, patikslintą Direktyva 2014/52/ES, šios išimties esmė pasikeitė ir dabar ji yra susijusi tik su viešų konsultacijų procedūra. Todėl turi būti vykdomos visos pareigos, susijusios su visuomenės informavimu ir aplinkosaugos ar regioninių arba vietos valdžios institucijų konsultacijomis (žr. direktyvos 6 straipsnio 1 dalį).

Nacionalinės teisės aktu priimamų projektų nustatymas

- 4.3. Norint teisingai taikyti išimtį pagal Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 5 dalį, būtina vadovautis reikalavimais, pagal kuriuos nustatomas konkretus nacionalinės teisės aktas ir procedūros, pagal kurias priimamas šis aktas, kaip išdėstyta su šiuo klausimu susijusiuose galiojančiuose ESTT sprendimuose ⁽¹⁰⁾.
- 4.4. Kalbant apie teisės aktui keliamą tikslumo reikalavimą, būtina patikslinti, kad tai turi būti konkretus aktas, kuriuo, teisėkūros proceso metu priimamos išsamios projekto nuostatos. Iš aptariamo akto formuluotės taip pat turi būti matoma, kad, atsižvelgiant į aptariamą projektą, buvo pasiekti direktyvos tikslai, susiję su viešomis konsultacijomis.
- 4.5. Svarbu pažymėti, kad vien tik administracinė procedūra savaime negali reikšti, kad projektas laikomas tokiu projektu, kurio detalės priimamos konkrečiu teisės aktu pagal 2 straipsnio 5 dalį. Priemonę po viešų parlamentinių diskusijų turėtų priimti teisėkūros institucija, pvz., nacionalinis ar regioninis parlamentas. Tuo pat metu jos priėmimas turi atitikti šias dvi sąlygas:
1. Pagal pirmą sąlygą reikalaujama, kad išsamios projekto nuostatos būtų priimtos konkrečiu teisės aktu. Reikėtų pažymėti, kad terminai „projektas“ ir „sutikimas dėl planuojamos veiklos“ yra apibrėžti Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje. Taigi, norint, kad projektas patektų į Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 5 dalies taikymo sritį, teisės aktas, kuriuo priimamas šis projektas, turi būti konkretus ir turėti tas pačias savybes, kaip ir tokio pobūdžio sutikimas dėl planuojamos veiklos. Visų pirma juo turi būti suteikta teisė užsakovui vykdyti projektą, nepriimant kitų priemonių, kad užsakovas turėtų teisę įgyvendinti projektą.
 2. Pagal antrą sąlygą direktyvos ⁽¹¹⁾ tikslai, įskaitant informacijos pateikimą, turi būti pasiekti per teisėkūros procesą. Todėl, priimdama projektą, nacionalinė teisėkūros institucija turi turėti pakankamai informacijos ir ši informacija turi būti lygiavertė informacijai, kuri būtų buvusi pateikta kompetentingai institucijai įprasta sutikimo davimo projektui tvarka, pagal Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 5 straipsnio 1 dalį ir jos IV priedą.
- 4.6. Teisės aktas, kuriuo paprasčiausiai ratifikuojamas ankstesnis administracinis aktas, nurodant tik svarbias bendrojo intereso priežastis, neatliekant esminio teisėkūros proceso ir netenkinant dviejų ankstesnėje dalyje išdėstytų sąlygų, negali būti laikomas konkrečiu teisės aktu, kaip numato 2 straipsnio 5 dalies nuostata.

Nacionalinės teisės aktu priimamų projektų teisminė priežiūra

- 4.7. Kitas svarbus aspektas, susijęs su išimčių pagal 2 straipsnio 5 dalį taikymu, yra išankstinės sąlygos taikomos tam, kad būtų užtikrinta, kad bet kuris toks teisės aktas galėtų būti ginčijamas pagal nacionalines procedūras taisykles nacionaliniame teisme ar kitoje pagal įstatymus įsteigtoje nepriklausomoje ir nešališkoje įstaigoje, atsižvelgiant į jo materialinį ar procedūrinį teisėtumą, pagal Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 11 straipsnį.

⁽¹⁰⁾ 2017 m. Komisijos tarnybos paskelbė dokumentą, kuriame apibendrinta ESTT praktika ir, be kita ko, yra skyrius, skirtas teisės aktu priimamų projektų, atsižvelgiant į Poveikio aplinkai vertinimo direktyvą 2011/92/ES (atitinkamai Direktyvą 85/337/EB), sampratai, nes ši nuostata buvo nagrinėjama ne viename ESTT sprendime. Nors šie teismo sprendimai yra susiję su nuostatomis, galiojusiomis iki priimant Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos pakeitimus, padarytus Direktyva 2014/52/ES, vis dėlto bendrieji principai tebėra taikomi. Skyrių apie teisės aktus žr. p. 33–35. http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_rulings_web.pdf. Be to, savo praktiką Teismas neseniai patvirtino byloje *Doel* priimtame sprendime (C-411/17, 104–111 punktai).

⁽¹¹⁾ Pagal Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos 2 straipsnio 1 dalį pagrindinis tikslas yra užtikrinti, kad projektams, kurie, be kita ko, dėl savo pobūdžio, dydžio ar vietos gali turėti didelį poveikį aplinkai, būtų taikomas reikalavimas gauti sutikimą dėl planuojamos veiklos ir įvertinti jų poveikį aplinkai prieš suteikiant sutikimą dėl planuojamos veiklos.

- 4.8. Jei tokio akto peržiūros procedūros nebuvo, atlikti tokią peržiūrą ir prireikus netaikyti šio teisės akto turėtų bet kuris nacionalinis teismas, kuriame pareikštas jo kompetencijai priklausantis ieškinys ⁽¹²⁾.

5. Pagrindinių aspektų santrauka

- Bendrųjų taisyklių taikymo išimtys turi būti aiškinamos ir taikomos ribojamai.
- Kad būtų galima taikyti bendrąją direktyvos taikymo srities išimtį, tam tikro projekto vienintelis tikslas turi būti 1 straipsnio 3 dalyje nurodyta gynyba ir atsakas į civilines avarijas.
- Išimtis dėl atsako į civilines avarijas greičiausiai nebus pateisinama, jei ją norima taikyti situacijai, kurią buvo galima numatyti ir kurios buvo galima išvengti.
- 2 straipsnio 4 dalyje nurodytas terminas „išimtinis atvejis“ turi būti aiškinamas ribojamai. Kad atvejis būtų laikomas išimtinis, valstybė narė turi įrodyti, jog susijusi grėsmė (pvz., elektros energijos tiekimo saugumui) yra pagrįstai tikėtina ir kad numatytas projektas yra pakankamai skubus.
- Svarbus kriterijus, pateisiantis 2 straipsnio 4 dalies taikymą, yra tai, kad nėra galimybių visiškai įvykdyti direktyvos reikalavimų, bet ne vien tai, kad atvejis yra išimtinis.
- Sprendžiant dėl 2 straipsnio 4 dalies taikymo, reikia apsvarstyti dalinio vertinimo arba kitos formos vertinimo galimybę, jeigu įgyvendinami direktyvos tikslai.
- Valstybės narės, norėdamos nurodyti Komisijai išimčių pateisinančias priežastis, turi veikti skubiai (prieš duodamos sutikimą).
- Išimtis pagal 2 straipsnio 5 dalį yra susijusi tik su viešų konsultacijų reikalavimais.
- Taikydama išimtį, valstybė narė vis tiek turi užtikrinti, kad būtų vykdomos kitos pareigos pagal šią direktyvą (pvz., tarpvalstybinės konsultacijos, nuostatos, susijusios su teise kreiptis į teismą) arba kitų direktyvų reikalavimai.

⁽¹²⁾ Sprendimo *Boxus ir kiti*, C-128/09, 52–55, 57 punktai; Sprendimo *Solvay ir kiti*, C-182/10, 52 punktas.